

Program för stöd till anhöriga 2020-2024

Innehållsförteckning

1. Giltighet	1
2. Ansvar	1
3. Anhörig och närstående	2
4. Målgrupper	2
5. Syfte	2
6. Anhörigperspektiv	2
7. Stöd från kommunen	3
8. Samverkan med hälso- och sjukvården	4
9. Handlingsplan	6
10. Bakgrund	6
11. Nationella stödverksamheter	6
12. Referenser	7

1. Giltighet

Programmet gäller kvinnor och män som vårdar eller hjälper en make/maka, förälder, barn, syskon, vän eller granne som på grund av ålder, sjukdom eller en funktionsnedsättning behöver vård och omsorgi någon form.

2. Ansvar

I socialnämndens och närvårdsnämndens (gemensam nämnd för närvård Frostviken) ansvar ingår att erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Handläggare inom biståndsenheten ansvarar för att utreda, bedöma och besluta om insatser enligt socialtjänstlagen. All personal inom vård- och socialförvaltningen och närvård Frostviken ska arbeta med ett anhörigperspektiv. Ett gott anhörigstöd ska erbjudas inom alla verksamheter.

3. Anhörig och närstående

Med anhöriga menas personer som vårdar eller stödjer närstående. Anhörig kan även vara någon utanför familjekretsen, t.ex. en vän eller granne. I denna plan används begreppet anhörig. Närstående är den som tar emot omsorg, vård och stöd.

4. Målgrupper

För att orka med vardagen behöver anhöriga ibland stöd och hjälp för egen del, men även insatser till den person de hjälper för att själva få avlastning. Den generella utgångspunkten i lagstiftningen är att den anhörige själv avgör hur stort ansvar han eller hon vill ta för att hjälpa, stödja eller vårda en närstående.

Arbetet med stöd till anhöriga kan beröra de flesta av socialtjänstens verksamheter. Det kan till exempel vara anhöriga till personer med:

- fysisk funktionsnedsättning
- psykisk funktionsnedsättning
- utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning
- långvarig psykisk sjukdom
- långvarig eller kronisk fysisk sjukdom
- missbruks- och beroendeproblematik.

5. Syfte

Syftet är att anhöriga ska:

- uppleva en minskad psykisk och fysisk belastning
- få en förbättrad livssituation som minskar risken för egen ohälsa
- uppleva trygghet genom att få mer information och kunskap
- känna till kontaktvägar för mer eller annat stöd.

6. Anhörigperspektiv

All personal inom vård- och socialförvaltningen och närvård Frostvikenska arbetar med ett anhörigperspektiv. Det innebär att:

6.1 Samverka med anhöriga

Det sker genom att anhöriga får ett gott bemötande, blir lyssnade på och respekterade av kunnig personal.

6.2 Erbjudas anhöriga att delta i biståndsutredningen

Det sker genom att anhöriga kan erbjudas att vara med i samband med utredningen exempelvis vid hembesök eller genom telefonkontakt.

6.3 Ta hänsyn till anhörigas synpunkter vid biståndsbedömning och utförande

Det sker genom att anhöriga kan erbjudas att vara delaktiga i planering, genomförande och uppföljning av insatser om den närstående samtycker.

6.4 Utredda anhörigas behov och informera om kommunens stöd

Det sker genom att alla anställda är uppmärksamma och lyhörda för anhörigas behov och informerar om vilket stöd som finns på ett förståeligt sätt (både det som finns som kommunal service och det som finns som biståndsbedömda individuella insatser) samt vid behov lotsar vidare till kontaktpersoner inom andra verksamheter.

6.5 Hålla regelbunden kontakt med anhöriga och följa upp stödinsatserna

Det sker genom att berörd personal inom verksamheterna erbjuder anhöriga samtal, personligt möte och/eller att delta vid uppföljning av insatser.

6.6 Se till att sjukvården och socialtjänsten samverkar

Det sker genom att samordna olika insatser om det finns behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård och om den närstående samtycker.

7. Stöd från kommunen

7.1 Anhöriga ska erbjudas stöd som passar

Stödet till anhöriga ska vara av god kvalitet och systematiskt utvecklas och säkras. Stödet ska utformas i samverkan med den anhörige så att det är flexibelt och individuellt anpassat. Det ska bygga på respekt för självbestämmande och integritet för såväl anhöriga som närstående.

7.2 Direkt och indirekt stöd

Stöd till anhöriga kan ges på olika sätt varav några exempel följer nedan. Om det ges till den anhörige kallas det direkt stöd och det kan till exempel vara enskilda samtal, deltagande i anhörigrupp, föreläsningar eller information om den närståendes sjukdom eller funktionsnedsättning. Stöd som ges till den närstående kallas indirekt stöd och det kan beviljas efter en ansökan. Det kan till exempel vara en insats i form av hemtjänst, korttidsboende eller avlösning.

7.3 Stöd som anhöriga inte behöver ansöka om

Anhörigrträffar/anhörigsamtal

Anhöriga till närstående som bor i särskilt boende eller bostad med särskild service inbjuds till anhörigrträffar samt har möjlighet att delta i planeringen och uppföljning av vården.

Samtalsstöd och information

Kan ges av handläggare inom biståndsenheten, samordnare och utsedda kontaktpersoner för anhörigstöd, enhetschefer och kontaktpersoner inom hemtjänst, eller särskilda boenden eller annan verksamhet där den närstående får sina insatser. Distriktssköterska, arbetsterapeut eller sjukgymnast i området där den anhörige är bosatt kan bland annat ge råd om sjukvård, egenvård, underlättande produkter i vardagen samt förskriva hjälpmedel av olika slag.

Familjevårdsteamet kan ge stödsamtal enskilt och i grupp till föräldrar med barn som har en psykisk funktionsnedsättning eller där det i övrigt finns behov av sociala insatser.

Öppenvårdens personal ger stödsamtal enskilt och i grupp till anhöriga till vuxna med missbruksproblem och/eller psykisk ohälsa.

Skriftlig information finns att hämta på kommunens webbplats på sidan Anhörigstöd. Där finns en länsgemensam broschyr riktad till anhöriga samt information om olika stödformer för olika målgrupper. Det finns även länkar till andra webbplatser.

7.4 Stöd som kan beviljas efter ansökan

Biståndsenhetens handläggare hanterar ansökningar om insatser som exempelvis hemtjänst, avlösning i hemmet eller på korttidsplats. Insatsen kontaktperson eller kontaktfamilj enligt socialtjänstlagen hanteras även av handläggare inom individ- och familjeomsorgsvuxenheten.

Insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kan i olika utsträckning indirekt innebära en form av anhörigstöd. Det gäller exempelvis avlösarservice, korttidsvistelse eller korttidstillsyn. För att beviljas en insats ska den enskilde tillhöra någon av de tre personkretsarna som anges i LSS.

8. Samverkan med hälso- och sjukvården

8.1 Förebygga ohälsa genom information och tidigt stöd

Ofta är det personal inom hälso- och sjukvården som först kommer i kontakt med anhöriga. Det kan vara inom regionens primärvård, specialiserade vårdenheter eller inom kommunens hemsjukvård. Personalen kan i ett tidigt skede både identifiera behov och informera om rätten till stöd. Den som är anhörig ska också få möjlighet att medverka vid utformningen och genomförandet av vården av den närstående. För att detta ska fungera är det viktigt att regionens och kommunens verksamheter samarbetar med varandra.

8.2 Intern samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård

Socialtjänsten och hälso- och sjukvården behöver samverka så att anhöriga och deras närstående kan få bästa möjliga stöd. Den närmaste nivån för samverkan sker i det dagliga arbetet inom kommunens egna verksamheter inom vård- och socialförvaltningen/närvård Frostviken. Samverkan är särskilt viktig för anhöriga till personer med stora, långvariga och sammansatta behov av vård och omsorg samt för föräldrar som har barn med omfattande funktionsnedsättningar och därför behöver många kontakter för att få vardagen att gå ihop.

8.3 Barn som anhöriga

Barn och unga under 18 år omfattas inte av bestämmelsen om anhörigstöd enligt socialtjänstlagen eftersom de inte har något formellt eller juridiskt ansvar för syskon eller föräldrar även om de i vissa fall ger stöd och hjälp till sin närstående. Inom hälso- och sjukvården finns lagstadgat ansvar för barn som anhöriga. Barns behov av information, råd och stöd ska särskilt beaktas av personal inom hälso- och sjukvården om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har en psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel eller oväntat avlider.

8.4 Samordnad individuell plan

Samordnad individuell plan, SIP, ska upprättas tillsammans med den närstående om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas. Den personal inom kommunens eller region Jämtland Härjedalens verksamhet som först uppmärksammar eller får kännedom om att den enskilde har behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska ta initiativ till att upprätta en individuell plan. Vid utskrivning från slutenvård har regionen ansvar för att erbjuda en SIP i samordningsärenden. En SIP kan underlätta situationen för den anhörige då ansvaret för olika insatser och planeringen av åtgärder från såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten blir tydliga i en och samma plan.

9. Handlingsplan

Varje år ska en handlingsplan upprättas där det framgår på vilket sätt stödet till anhöriga ska genomföras och utvecklas kommande år inom respektive nämnd.

10. Bakgrund

10.1 Omsorg om närstående en naturlig del i livet

Omsorg människor emellan är en självklar del av livet för de allra flesta. Många anhöriga gör en stor insats genom att hjälpa och stötta någon närstående som har en funktionsnedsättning, är sjuk eller äldre. Att ge omsorg kan handla om att hjälpa till med praktiska sysslor, personlig omvårdnad, sköta ekonomi, insatser av sjukvårdskaraktär och att ta nödvändiga kontakter för den närståendes räkning. Det kan också vara omtanke, tillsyn, stimulans och umgänge.

10.2 Anhörigstöd är en samhällsfråga

Enligt en av socialstyrelsens rapporter i deras uppföljningsuppdrag gernästan var femte person i vuxen ålder regelbundet omsorg till en närstående. Det motsvarar drygt 1,3 miljoner människor och minst 900 000 av dessa är i förvärvsaktiv ålder. Omsorgsgivande är vanligt i alla åldrar men förekommer mest i åldersgruppen 45-64 år. Det är enligt rapporten fler kvinnor än män ger omsorg varje dag.

Socialstyrelsen framhåller att det över tid blivit tydligt att lagen gäller för hela socialtjänsten och alla dess målgrupper och verksamheter. Socialtjänstens olika verksamheter, särskilt funktionshindersverksamheten och individ- och familjeomsorgen, behöver fortsatt stöd för att utveckla sin tillämpning av bestämmelsen. Man menar också att det vuxit fram en insikt om att alla påverkas om det finns en hjälpbehövande person i familjen: oavsett om det är en make, ett barn eller en vuxen, en förälder eller ett syskon. Det gäller också oavsett i vilken utsträckning den anhöriga ger vård och omsorg till den sjuke. En annan erfarenhet är att behovet av att uppmärksamma de anhörigas situation och behov av stöd inte enbart är en fråga för socialtjänsten utan för hela samhället: sjukvården, skolan, arbetslivet, myndigheterna osv. Det pekar på behovet av ett förändrat synsätt, från ett individcentrerat till ett familjeorienterat synsätt i vården och omsorgen.

11. Nationella stödverksamheter

Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Nka <http://www.ahoriga.se/>

Anhörigas riksförbund <http://ahorigasriksforbund.se/>

12. Referenser

Att ge stöd till anhöriga som vårdar eller stödjer en äldre person med demenssjukdom. Socialstyrelsen 2012.

Hälso- och sjukvårdslag, HSL (2017:30).

Lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård(2017:612)

Patientlag (2014:821)

Patientsäkerhetslag, PSL (2010:659). Regeringens proposition 2008/09:82.Socialtjänstlag, SoL (2001:453).

Stödet till anhöriga omsorgsgivare. RIR 2014:9.

Stöd till anhöriga - Vägledning till kommunerna för tillämpning av 5kap. 10 § socialtjänstlagen. Socialstyrelsen 2016.

Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående. Socialstyrelsen, lägesbeskrivning 2013, slutrapport 2014.

Webbplatser:

Socialstyrelsen.se

Kunskapsguiden.se